

Soğuk Suların Yükselen Jeopolitiği: Rusya'nın Arktik Politikası

Veysel Babahanoğlu¹

Özet

Arktik Bölgesi, küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi faktörler nedeniyle buzulların erimesi sonucunda giderek artan bir jeopolitik öneme sahip olmaktadır. Yeni deniz yollarının açılması ve zengin doğal kaynakların keşfi, Arktik'i uluslararası rekabetin merkezi haline getirmiştir. Bu geniş coğrafya Kanada, Danimarka (Grönland), İzlanda, Norveç, Rusya, İsveç, Finlandiya ve ABD (Alaska) gibi devletler tarafından çevrelenmektedir. Bu devletler arasında dikkat çekenlerden biri de Rusya'dır. Rusya'nın Arktik politikası enerji ve maden kaynaklarının kullanımına, yeni deniz yollarının kontrolüne ve bölgesel güvenliğin sağlanmasına odaklanmaktadır. Rusya, Barents ve Laptev Denizleri'ndeki zengin petrol ve doğalgaz rezervlerini ekonomisi ve enerji bağımsızlığı açısından kritik görmektedir. NATO'yu Arktik'teki başlıca ulusal güvenlik tehdidi olarak tanımlayan Rusya, bölgedeki askeri varlığını artırma eğilimindedir. Bu sayede stratejik avantaj elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, Arktik'in jeopolitik yapısını ve Rusya'nın Arktik politikasını enerji, askeri varlık ve bölgesel roller gibi unsurlar üzerinden analiz etmektedir. Nitel araştırma yöntemleriyle hazırlanan bu çalışma, Arktik Bölgesi'nin stratejik ve ekonomik öneminin arttığını ve Rusya'nın bölgedeki çıkarlarını korumak için enerji kaynakları kullanımını, askeri varlığını ve uluslararası iş birliği çabalarını dengelediğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arktik, Jeopolitik, Rusya, Enerji Kaynakları, Askeri Varlık

Jel Kodları: F51, F52, H56.

The Rising Geopolitics of the Cold Waters: Russia's Arctic Policy

Abstract

The Arctic Region is gaining increasing geopolitical significance as a result of melting glaciers due to factors such as global warming and climate change. The opening of new sea routes and the discovery of rich natural resources have made the Arctic a center of international competition. This vast geography is surrounded by states such as Canada, Denmark (Greenland), Iceland, Norway, Russia, Sweden, Finland, and the USA (Alaska). Among these states, Russia is particularly noteworthy. Russia's Arctic policy focuses on the utilization of energy and mineral resources, control of new sea routes, and ensuring regional security. Russia considers the rich oil and natural gas reserves in the Barents and Laptev Seas critical for its economy and energy independence. Defining NATO as the primary national security threat in the Arctic, Russia tends to increase its military presence in the region. Through this, it aims to gain a strategic advantage. This study analyzes the geopolitical structure of the Arctic and Russia's Arctic policy through elements such as energy, military presence, and regional roles. Prepared with qualitative research methods, this study reveals that the strategic and economic importance of the Arctic Region is increasing and that Russia balances the use of energy resources, its military presence, and efforts for international cooperation to protect its interests in the region.

Keywords: Arctic, Geopolitics, Russia, Energy Resources, Military Presence

Jel Codes: F51, F52, H56.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı Çalışma etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları V. B. araştırmanın tasarımına ve uygulanmasına, sonuçların analizine ve metnin yazılmasına tek başına katkıda bulunmuştur. Yazarın makaleye katkısı %100'dür.

Çıkar Beyanı Çalışmada yazar ve üçüncü taraflar açısından çıkar ilişkisi/çatışması yoktur.

¹ Dr. Öğr.Gör., Düzce Üniversitesi, Akçakoca Meslek Yüksekokulu, Düzce/Türkiye, veyselbabahanoglu@duzce.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3734-7430.

1. Giriş

Arktik Bölgesi, dünya jeopolitiğinde hızla yükselen önemiyle dikkat çekmektedir. İklim değişikliği ve küresel ısınmanın etkisiyle buzulların erimesi sonucu Arktik Bölgesi'nin jeopolitik, jeostratejik ve jeoekonomik açıdan önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Yeni deniz yollarının açılması ve zengin doğal kaynaklara erişim imkânı, bölgeyi uluslararası rekabetin merkezi haline getirmiştir. Bu bağlamda Arktik Bölgesi, jeopolitik dinamikleri ve büyük güçlerin stratejik hesaplarını etkileyen önemli bir alan olarak ön plana çıkmaktadır.

Arktik, Kuzey Kutup Dairesi'nin ötesinde yer alan ve Kanada, Danimarka (Grönland), İzlanda, Norveç, Rusya, İsveç, Finlandiya ve ABD (Alaska) gibi ülkeler tarafından çevrelenmiş geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Bölge, sahip olduğu zengin enerji ve maden kaynakları ile biyolojik çeşitliliği sayesinde devletler arası rekabet ve iş birliğinin merkezinde yer almaktadır. Özellikle yeni deniz yollarının açılması, Arktik'in ekonomik ve stratejik önemini daha da artırmaktadır. Bu bağlamda, bölgedeki doğal kaynakların ve yeni deniz yollarının kontrolü, küresel güçlerin stratejik hedefleri arasında yer almaktadır. Her bir devlet kendi stratejik çıkarları doğrultusunda Arktik politikalarını şekillendirmektedir. Bu noktada Rusya'nın Arktik politikası, bölgenin jeopolitik önemini ve Moskova'nın bölgedeki hegemonyasını pekiştirme çabalarını anlamak açısından kritik bir örnek teşkil etmektedir.

Rusya, Arktik'teki varlığını güçlendirerek bölgedeki etkisini artırma ve stratejik avantajlar elde etme çabası içindedir. Bu nedenle Rusya'nın dış politikasının merkezinde yer edinen bölgelerden biri de Arktik Bölgesi'dir. Çünkü söz konusu bölge, hem ekonomik hem de askeri açıdan büyük bir stratejik öneme sahiptir. Rusya'nın Arktik politikası temelde enerji ve maden kaynaklarının kullanımı, yeni deniz yollarının kontrolü ve bölgesel güvenliğin sağlanması gibi üç ana hedefe odaklanmaktadır. Enerji kaynaklarının kullanımı, Rusya'nın ekonomisi ve enerji bağımsızlığı açısından kritik bir önem arz etmektedir. Barents, Kara ve Laptev Denizleri'nde bulunan zengin petrol ve doğalgaz rezervleri, Rusya'nın küresel enerji piyasasındaki rolüne güç katmaktadır. Yeni deniz yollarının kontrolü uluslararası ticaret rotalarında stratejik avantaj sağlamaktadır. Bölgesel güvenlik ise Rusya'nın askeri varlığını artırarak bölgedeki etkinliğini pekiştirmeyi hedeflemektedir. Bu nedenlerle Arktik Bölgesi, Rusya'nın ekonomik çıkarlarını koruma, enerji güvenliğini sağlama ve askeri gücünü pekiştirme stratejilerinde merkezi bir rol oynamaktadır.

Rusya'nın Arktik politikaları, sadece ekonomik çıkarlarla sınırlı kalmamakta aynı zamanda askeri ve güvenlik stratejilerini de kapsamaktadır. Arktik'te yeniden askeri üsler kurmaya başlayan Rusya, bölgedeki askeri varlığını sürekli artırma eğilimindedir. Rusya'nın Arktik'e yönelik ilgisi, Rus araştırmacı Artur Chilingarov'un 2007 yılında Arktik deniz tabanına Rus bayrağı dikmesiyle uluslararası alanda da dikkat çekmiştir. Bu sembolik hareket, Rusya'nın bölgedeki hak iddialarını ve stratejik kararlılığını açıkça ortaya koymuştur. Bu askeri stratejiler, Kuzey Deniz Rotası'nın güvenliğini sağlamayı ve uluslararası ticarete stratejik avantaj elde etmeyi hedeflemektedir.

Rusya'nın NATO'yu Arktik'teki başlıca ulusal güvenlik tehdidi olarak tanımlaması, bölgedeki askeri hareketliliğin artmasına neden olmuştur. Rusya'nın Arktik Bölgesi'nde artan etkisi, bölgesel ve küresel güvenlik dengelerini de etkilemektedir. Bu stratejik rekabet, Arktik Konseyi gibi uluslararası iş birliği platformlarında çeşitli politikaların ve hukuki düzenlemelerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Arktik'in barışçıl bir bölge olarak kalması, bu bölgede faaliyet gösteren tüm devletlerin çıkarlarını korumak ve sürdürülebilir bir yönetim sağlamak açısından önemlidir.

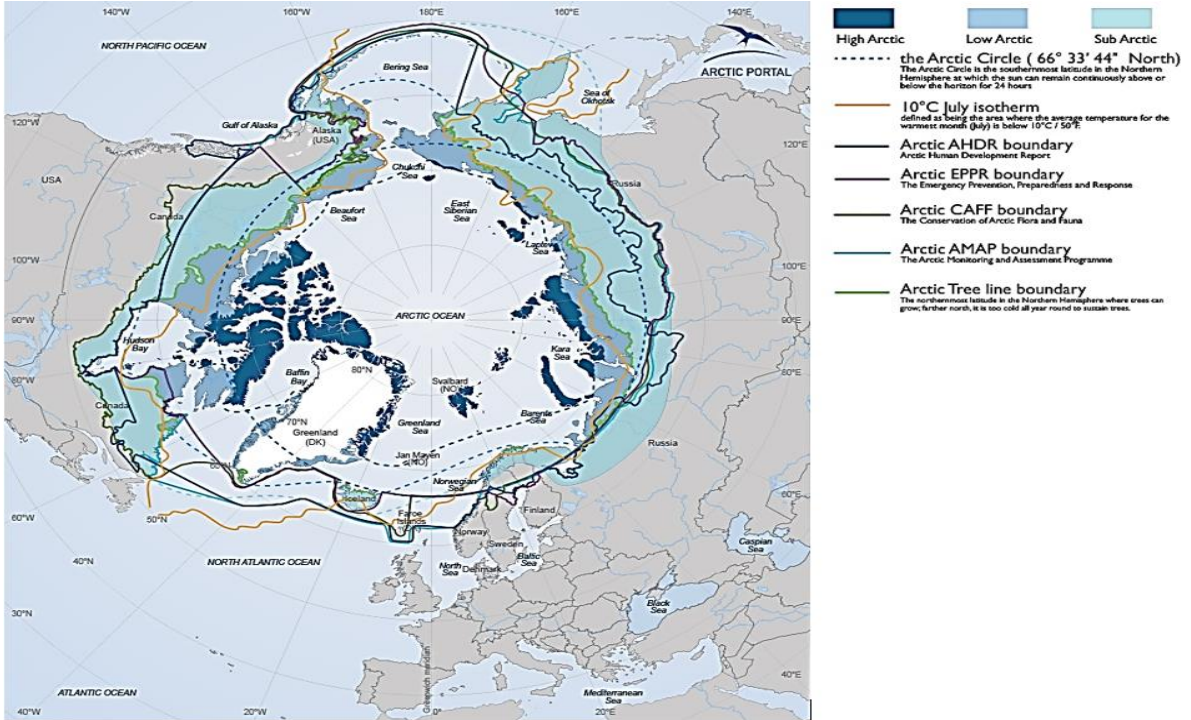
Bu çalışmanın amacı Arktik Bölgesi'nin jeopolitik önemini ve Rusya'nın bu bölgeye yönelik politikalarını analiz etmektir. Çalışma Arktik Bölgesi'nin yükselen jeopolitik değeri özelinde Rusya'nın enerji politikaları, askeri varlığı ve bölgedeki rolü üzerine odaklanmaktadır. Arktik'in önemi, sadece zengin doğal kaynaklarından kaynaklanmamakta, aynı zamanda bölgenin jeopolitik ve stratejik değeri de dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılarak Arktik'in jeopolitik yapısı bütüncül bir perspektifle incelenmiş ve hem klasik hem de eleştirel jeopolitik yaklaşımlardan elde edilen

bakış açılarıyla bir analiz yapılmıştır. Bu analiz Arktik'in gelecekteki jeopolitik dinamiklerini anlamaya yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

2. Kutup Kuşağında Buzulların Çözülüşü: Arktik'in Yükselen Jeopolitiği

Arktik Bölgesi, Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde geniş bir alanı kapsamakta ve birçok ülkenin stratejik çıkarlarını etkilemektedir. Kanada, Danimarka (Grönland), İzlanda, Norveç, Rusya, İsveç, Finlandiya ve ABD (Alaska) gibi ülkeler bu bölgeyle doğrudan bağlantılıdır. İsveç ve Finlandiya, Arktik Okyanusu'na kıyısı olmayan ülkeler olmasına rağmen, bölgedeki gelişmelerden etkilenmektedir. Arktik Okyanusu'nun büyük bir alanı kapladığı ve kıta sahanlığının Avrupa ve Asya kıtalarına doğru genişlediği bilinmektedir. Bununla birlikte bölgede hava, deniz ve kara yolları gibi altyapı olanakları sınırlıdır ve bu altyapının genişletilmesi büyük yatırımlar gerektirmektedir. Tüm bu unsurlar Arktik'in hem stratejik önemini hem de lojistik zorluklarını artırmaktadır.

Arktik ismi Yunanca'da "ayı" anlamına gelen "arktos" kelimesinden gelmektedir. Bu isim, bölgenin kuzey gökyüzünde bulunan Büyük Ayı ve Küçük Ayı takımıyıldızlarına yakınlığından dolayı verilmiştir. Antik Yunanlılar, Arktik Bölgesini gece gökyüzüne bakarak tanımlarken, günümüzde daha kesin tanımlamalar kullanılmaktadır. Genellikle bu tanımlar iki kategoriye ayrılmaktadır. İlk kategori Arktik'i, coğrafi bir sınırla tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Arktik yaz gündönümünde güneşin batmadığı ve kış gündönümünde doğmadığı en güney enlem olan, Ekvator'un $66^{\circ}33'49.5''$ kuzeyinde bulunan Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyindeki coğrafi alan olarak kabul edilmektedir. Arktik Bölgesinin bir diğer coğrafi tanımı ise, Arktik Konseyi'nin tanımına göre, Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde yer alan devletlerin tamamını veya bazı bölgelerini kapsamaktadır. İkinci kategori ise fiziksel veya biyolojik özelliklerle tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalardan en yaygın olanı, en sıcak ayın ortalama sıcaklığının 10 santigrat derecenin altında olduğu, en güneydeki alanı belirleyen 10 santigrat derece izotermi kullanılarak yapılan tanımdır (Spence, Alexander, Rødven & Harriger, 2023, s. 389-393). Aşağıdaki harita, bölgenin coğrafi sınırlarını ve ilgili tanımlamaların ayrıntılarını içermektedir.

Harita 1. Arktik Bölgesi Coğrafi Sınırları ve Tanımlamaları

Kaynak: Arctic Portal, 2016.

Küresel ısınma nedeniyle Arktik'te başlayan hızlı çözülmeyle ilgili karşılaşılan zorluklar ve fırsatlar, tarihsel olarak Kuzey'e duyulan ilgiyi yeniden canlandırmıştır. Öyle ki bu bölge, kutuplara coğrafi olarak uzak olan aktörlerin bile dikkatini çekmeye başlamıştır. Artan uluslararası ilgi, Arktik Bölgesinin jeopolitiğine yönelik akademik merakı da artırmıştır. Jeopolitikçiler için Arktik'e yönelik bu artan ilgi, bölgenin nasıl çerçvelendiği, tasarlandığı ve bilindiği gibi soruları gündeme getirmiştir. Bu süreç, yüksek kuzey olarak adlandırılan bölgenin inşasında hangi aktörlerin etkili olduğu sorusunu da öne çıkarmaktadır. Elbette sahip olduğu petrol potansiyeli, maden zenginlikleri, deniz yolları ve ulusal stratejiler, çevresel Kuzey'in jeopolitik analizlerinde genellikle ön planda yer alsa da, Arktik'in mekânsal yapısı sadece bu unsurlarla sınırlı değildir. "Arktik" aynı anda bir sınır, bir yurt, bir geçit, bir sahne, bir laboratuvar gibi birçok farklı şeyi ifade etmektedir. Yüzyıllardır insanları büyüleyen bu alan, günümüzde de ilgi çekmeye devam etmektedir (Bruun & Medby, 2014, s. 915).

Coğrafya ile siyaset arasındaki ilişkileri inceleyen teorileri test etmenin zorluklarından biri, ani doğal afetler ve doğrudan veya dolaylı insan müdahalesi dışında, fiziksel coğrafyanın zamanla çok yavaş değişmesidir. Ancak son yıllarda Arktik'te hızlanan iklim değişikliği bu durumu değiştirmiştir. Arktik Bölgesi'nde coğrafi gerçekliklerin genellikle düşündüğümüzden daha hızlı değiştiği olağandışı bir durum ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Arktik'teki buzulların hızla erimesi, yeni deniz yollarının potansiyeli ve bölgenin canlı ve cansız kaynakları üzerindeki rekabet devletlere alışılmadık birçok fırsat sunmaktadır. Bu açıdan Arktik'in devletler açısından bir tür test laboratuvarına dönüştüğü söylenebilir. Dolayısıyla bu fırsatlar Arktik coğrafyasındaki değişimlerin devletlerin siyasi gücünü nasıl etkilediğini ve onların siyasi hedeflere ulaşma, normları ve kurumları oluşturma veya değiştirme yeteneklerini nasıl şekillendirdiğini inceleme imkânı vermektedir (Wegge & Keil, 2018, s. 88).

Arktik Bölgesinin jeopolitiği, sadece doğal kaynaklar ve stratejik konum gibi maddi unsurlarla değil, aynı zamanda çeşitli aktörlerin siyasi ve ekonomik çıkarlarıyla da şekillenmektedir. Küresel ısınmanın etkisiyle Arktik'teki buzulların hızla erimesi, yeni deniz yollarının açılması, bölgede yeni enerji ve maden kaynaklarının keşfi gibi faktörler küresel güç dengelerini yeniden belirleme potansiyeline sahiptir. Arktik Konseyi gibi bölgesel iş birliği yapıları, Arktik'in geleceğine yönelik politikaların ve düzenlemelerin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu süreçte özellikle Arktik Okyanusu'na kıyaslı olan Kanada, Rusya, Norveç, ABD ve Danimarka ile Çin ve Avrupa Birliği gibi diğer küresel aktörler arasındaki çıkar çatışmaları dikkat çekmektedir. Arktik Okyanusu'ndaki egemenlik iddiaları, uluslararası hukukun ve deniz hukukunun sınırlarını zorlayan tartışmalara yol açmaktadır. Inuit ve Saami gibi bölgedeki yerli halkların kültürel hakları ve sürdürülebilir kalkınma talepleri de jeopolitik tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Ayrıca Arktik'in ekosistemine zarar verme potansiyeli taşıyan endüstriyel faaliyetlerin artması, hem çevresel hem de sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir.

Arktik Bölgesi genellikle jeopolitik bir alan ve jeopolitik amaçlar için bir yer olarak anılmaktadır. Bir başka anlatımla Arktik, hem jeopolitik olayların gerçekleştiği bir bölge olarak hem de bu olayların sebepleri ve sonuçları açısından önemli bir jeopolitik analiz nesnesi olarak kullanılmaktadır (Dittmer, Moisio, Ingram & Dodds, 2011, s. 202). Böylece Arktik jeopolitiği, hem teorik bir temel hem de ampirik bir araştırma nesnesi olarak kullanılmaktadır. Arktik bağlamında yapılan çoğu inceleme, güvenlik kaygıları ve kaynak rekabeti, özellikle de yeni deniz yolları için yarış gibi nedenlerle bölgeye ulus-devletlerin müdahalelerine odaklanan klasik, neorealist bir jeopolitik yaklaşımı benimsemektedir. Günümüzdeki jeopolitik çalışmalar, sınırlar açısından özellikle iklim değişikliğinin neden olduğu jeofiziksel değişimlerin sonuçlarına odaklanmaktadır. Eriyen buzullar, kıyıdaş Arktik devletlerin deniz sınırlarını ve egemenliklerini zorlaştırırken, dış ülkeler bölgedeki varlıklarını bölgenin küresel ticari, politik ve bilimsel önemiyle gerekçelendirmektedir. Eleştirel jeopolitik ise bölgenin küresel kaynak yarışı içinde jeopolitik ve jeoekonomik olarak derin bir şekilde iç içe geçtiğini vurgulamaktadır. Ancak barışçıl devletler arası iş birliğinin ve çok ölçekli yönetişimin, çatışmadan daha baskın olduğunu da dile getirmektedir (Bohn & Varnajot, 2021, s. 280).

Arktik jeopolitiği ve Soğuk Savaş sonrası dönemin uluslararası ilişkileri değerlendirildiğinde, "jeopolitik" kavramının tanımı ve kullanılacak yaklaşım konusunda bir belirsizlik mevcuttur. Bu belirsizliğin arkasında

iki farklı bakış açısı bulunmaktadır. İlki fiziksel alan, güç, teknoloji ve devlete vurgu yapan klasik jeopolitik anlayışa da uyan iki süper gücün nükleer silah sistemlerine dayanan askeri varlığıdır. İkincisi ise çevrenin kalitesi, bilgi ve birden fazla aktörün varlığı gibi diğer faktörlerin önemini vurgulayan eleştirel jeopolitik yaklaşımı yansıtan sekiz Arktik devleti arasındaki uluslararası, kurumsal iş birliğine ve çevre durumu konusundaki endişelere dayanan yüksek jeopolitik istikrardır. Her iki bakış açısı da doğrudur ve dolayısıyla gerçektir. Bu durumda, günümüz Arktik jeopolitiğinin klasik jeopolitik anlayışına mı yoksa eleştirel jeopolitik yaklaşıma mı uyduğunu veya her iki yaklaşımdan unsurlar içeren bir hibrit model mi olduğu sorgulamaları yapılmaktadır (Heininen, 2018, s. 173).

Son birkaç on yıl içinde “klasik jeopolitik” olarak adlandırılan gelenek çerçevesinde, devletlerin dış politikalarının büyük ölçüde coğrafi özellikleri tarafından şekillendirildiğini öne süren çok az sayıda yenilikçi çalışma yapılmıştır. Bu gelenek, devletlerin dış politikalarının fiziksel coğrafya tarafından belirlendiğini savunan bir yaklaşımı ifade etmektedir. Buna karşılık, “eleştirel jeopolitik” olarak adlandırılan gelenek büyük bir gelişme göstermiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar, mekânın statik kavramsallaştırılması, devlet merkezli yaklaşımlar, klasik yaklaşımların normatif kaygılardan yoksun olması ve dünya meselelerinde öznelliğin rolü gibi konuları sorgulamaktadır. Böylece jeopolitik düşünce ve pratiklerin daha dinamik, çok boyutlu ve eleştirel bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan çok sayıda yenilikçi çalışma ortaya konulmuştur (Dodds, Kuus, & Sharp, 2013, s. 6-7; Sheehan, 2005, s. 145). Bu açıdan değerlendirildiğinde günümüz Arktik jeopolitiğinin, klasik ve eleştirel jeopolitik yaklaşımlar arasında bir hibrit model oluşturacak şekilde evrildiği söylenebilir.

Klasik jeopolitik anlayış, bölgedeki askeri varlıklar ve stratejik çıkarlar etrafında şekillenmektedir. Bu bağlamda özellikle ABD ve Rusya'nın askeri stratejileri ve nükleer silah sistemlerinin etkisi belirgin olarak ön plana çıkmaktadır. Öte yandan eleştirel jeopolitik yaklaşım çevresel sürdürülebilirlik, uluslararası iş birliği ve yerel halkların hakları gibi faktörleri ön planda tutmaktadır. Arktik Konseyi ve diğer uluslararası kurumlar çevre koruma ve barışçıl iş birliği çabalarını desteklerken, küresel ısınma ve yerli toplulukların talepleri politika oluşturma süreçlerinde önem kazanmaktadır. Bu nedenle günümüz Arktik jeopolitiği, hem askeri ve stratejik çıkarları hem de çevresel ve sosyopolitik faktörleri içeren karmaşık bir model olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla hem klasik hem de eleştirel jeopolitik yaklaşımlar, Arktik Bölgesinin dinamiklerini anlamak için gerekli bir çerçeve sunmaktadır.

Arktik Bölgesi, büyük bir kaynak rezervuarı olarak öne çıkmaktadır. Bölgede zengin mineral ve petrol yataklarının yanı sıra balık, ren geyiği ve tatlı su gibi biyolojik ve doğal kaynaklar da bulunmaktadır. Dünya nüfusunun on milyara yaklaşacağı öngörüldüğünde, bu kaynaklar giderek daha kritik hale gelmektedir. Ayrıca Arktik modern gelişmeler tarafından henüz büyük ölçüde dönüştürülmemiş geniş bir coğrafyaya sahiptir (Kullerud & Liss, 2015, s. v). Bu açıdan 21. yüzyılda dikkat çeken gelişmelerden biri de Arktik jeopolitiğinin artan önemidir. Bu artış, öncelikle iklim değişikliğinin hızlanması ve bunun sonucunda bölgedeki buzulların erimesiyle bağlantılıdır. Bu doğal değişimler, Arktik Bölgesi'ni daha erişilebilir hale getirerek yeni ekonomik ve stratejik fırsatlar oluşturmaktadır. Özellikle enerji kaynaklarına ve mineral yataklarına erişimin kolaylaşması bölgeyi büyük güçlerin ilgisini çeken bir alan haline getirmiştir. Aynı zamanda yeni deniz yollarının açılması, ticaret rotalarını kısaltarak küresel ekonomiye önemli avantajlar sunmaktadır. Bu gelişmeler, Arktik'in stratejik ve ekonomik değerinin gelecekte daha da artacağına işaret etmektedir. Dolayısıyla, bölgeye yönelik uluslararası ilgi ve rekabetin artması kaçınılmazdır.

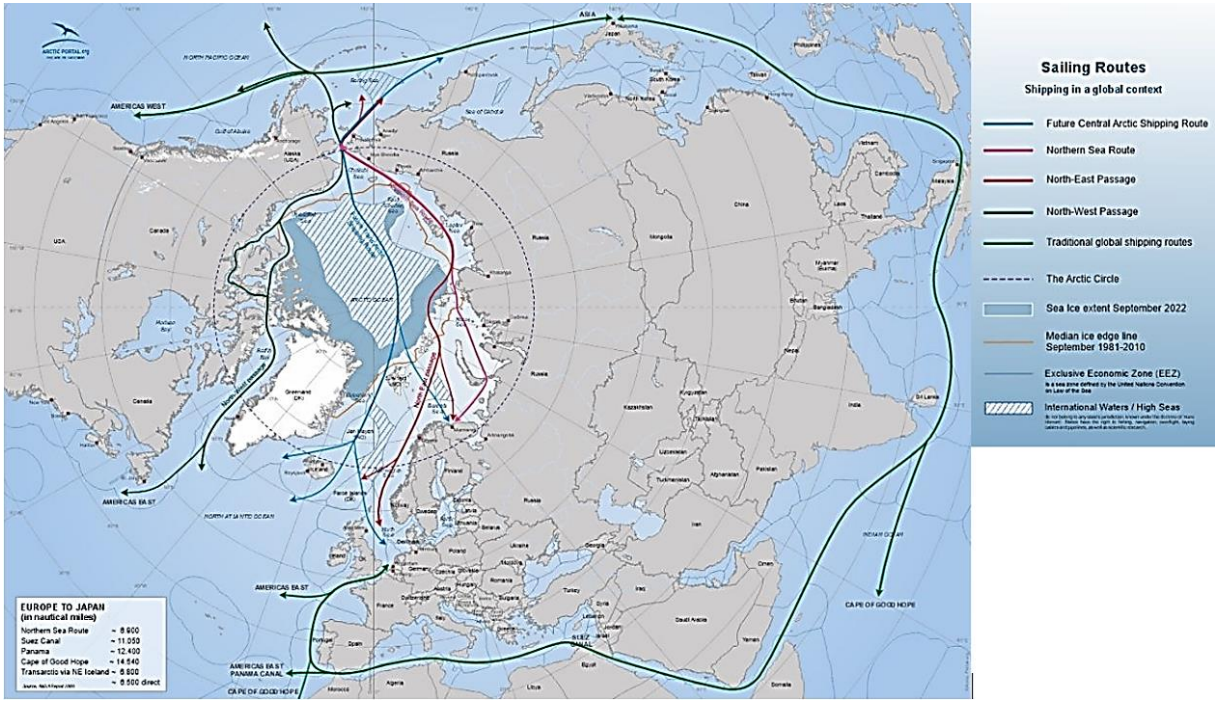
Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarına ilişkin veriler, çoğunlukla ABD Jeoloji Araştırmaları Kurumu (USGS) tarafından 2008 yılında yayınlanan bir rapora dayanmaktadır. Arktik Bölgesi'nde enerji kaynaklarının potansiyelini değerlendiren bu raporda, bölgenin zengin petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip olduğu belirtilmektedir. USGS'nin gerçekleştirdiği tahminlere göre, Arktik Bölgesi'nde keşfedilmemiş yaklaşık 90 milyar varil petrol, 1.669 trilyon kübik fit doğal gaz ve 44 milyar varil doğal gaz sıvısı bulunmaktadır. Bu kaynakların yaklaşık %84'ü deniz alanlarında yer almaktadır. Rapor, bu enerji kaynaklarının çoğunun henüz keşfedilmediğini ve teknolojik olarak erişilebilir olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle Batı Sibiryaya Havzası, Doğu Barents Havzaları ve Arktik Alaska gibi bölgelerin, potansiyel petrol ve doğal gaz rezervleri açısından zengin olduğu belirtilmiştir. Arktik'in geniş kıta sahanlıklarının, dünyada

hala keşfedilmemiş en büyük petrol ve doğal gaz potansiyeline sahip alanlardan biri olduğu ifade edilmektedir (USGS, 2008).

Gelecekteki enerji arzıyla ilgili en büyük belirsizliklerden biri ve önemli çevresel endişelere yol açan konulardan birini henüz Arktik'te keşfedilmemiş olan petrol ve gaz miktarları oluşturmaktadır. Dünya çapında keşfedilmemiş doğalgazın yaklaşık %30'u ve keşfedilmemiş petrolün %13'ü Arktik'teki 500 metreden daha sığ denizlerde yer almaktadır. Arktik'teki keşfedilmemiş doğal gaz, petrolün üç katı kadar daha fazla olup büyük ölçüde Rusya'da yoğunlaşmıştır (Gautier vd., 2009, s. 1175). Bu enerji kaynaklarının jeopolitik ve güvenlik üzerindeki etkileri göz önüne alındığında, Arktik Bölgesi'nin küresel arenada stratejik bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Bölgedeki zengin enerji rezervleri, özellikle enerji bağımlılığını azaltmak isteyen devletler için cazip bir hedef haline gelmektedir. Bu durum, Arktik üzerindeki egemenlik iddialarını artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla Arktik'in enerji kaynakları her zaman bölge devletleri arasında bir çatışma kaynağı potansiyeli taşımaktadır. Bu nedenle Rusya, ABD, Kanada, Norveç ve Danimarka gibi devletler, Arktik'teki haklarını savunmak için askeri varlıklarını artırma eğilimindedir. Ayrıca, bu enerji kaynaklarının çıkarılması çevresel riskler taşıdığı için uluslararası iş birliği ve düzenlemelerin de önemi artmaktadır. Dolayısıyla, Arktik'teki enerji kaynaklarının keşfi ile kullanımı, hem bölgesel hem de küresel güvenlik ve istikrar üzerinde belirleyici bir rol oynayabilir.

Arktik Bölgesi, mevcut ve potansiyel enerji kaynaklarının yanı sıra sahip olduğu değerli madenler açısından da dikkat çekicidir. Bu madenler arasında nikel, bakır, kalay, uranyum, fosfat, kurşun, çinko, altın, apatit, alüminyum, demir cevheri, mika, titanyum, flogopit, vermikülit, niyobyum, tantalit, kuvars, fluorit, barit, kalsit, ametist, amazonit ve elmas yer almaktadır. Bu kaynakların toplam değeri yaklaşık olarak 1.5-2 trilyon ABD doları arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu durum, bu madenlerin bölge ülkeleri için neden bu kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir (Peimani, 2013, s 4). Bu tür değerli madenlerin varlığı, Arktik Bölgesini küresel bir çekim merkezi haline getirmektedir. Dolayısıyla bölge devletleri arasında bu tür doğal kaynaklar üzerinde kontrol sağlama rekabeti artmaktadır. Arktik'in enerji ve maden zenginlikleri sadece bölgesel ekonomik kalkınma için değil, aynı zamanda ulusal güvenlik ve stratejik çıkarlar açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu durum Arktik'te ekonomik faaliyetlerin yanı sıra askeri varlığın da artmasına yol açmaktadır. Bu dinamikler Arktik'in jeopolitik önemini daha da artırmakta ve uluslararası ilişkilerde yeni stratejik denklemler oluşturmaktadır.

Arktik'te kıtalararası deniz ulaşımını sağlayan Süveyş ve Panama kanallarına alternatif iki deniz yolunun ulaşımına açılmış olması bölgenin jeopolitik ve jeoekonomik önemini artırmıştır. Eskiden sadece bilimsel araştırmalar ve keşifler için kullanılan Kuzey Deniz Rotası ile Kuzeybatı Geçidi, buzulların erimesiyle birlikte uluslararası ticaret için cazip hale gelmiştir. Bu durum kargo gemilerinin geçişini zaman ve mesafe açısından daha tasarruflu hale getirmiştir (Young, 1992, s. 159). Örnek vermek gerekirse Kushiro-Hamburg arası yolculuk Süveyş Kanalı ile 11,880 deniz mili iken, aynı yolculuk Kuzey Deniz Rotası ile 6,819 deniz miline denk gelmektedir. Bu durum mesafe açısından yaklaşık %42-43'lük bir tasarruf anlamına gelmektedir. Benzer şekilde yaklaşık %40-41'lik bir tasarruf sağlayan bir başka örnek ise Tomakomai-Hamburg arası yolculuktur. Bu yolculuk Süveyş Kanalı ile 11,754 deniz mili iken, Kuzey Deniz Rotası ile 6,955 deniz miline denk gelmektedir (Furuichi & Otsuka, 2012, s. 15). Bu önemli tasarruflar, Arktik deniz rotalarının uluslararası ticaret için ne kadar değerli hale geldiğini göstermektedir. Aşağıdaki haritada küresel bağlamda Arktik deniz rotaları yer almaktadır.

Harita 2. Arktik Deniz Rotaları

Kaynak: Arctic Portal, 2023.

Arktik deniz rotaları, buzulların geri çekilmesiyle birlikte küresel ticaretin merkezine yerleşen stratejik koridorlar haline gelmiştir. Özellikle Kuzey Deniz Rotası, Asya ve Avrupa arasındaki deniz taşımacılığını hızlandırarak ekonomik ve stratejik avantajlar sunmaktadır. Bu rotaların önemi, yalnızca ticari fırsatlarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bölgesel güçlerin askeri ve siyasi nüfuzunu artırma çabalarını da tetikleyebilmektedir. Arktik Bölgesi'ndeki yeni deniz rotalarının oluşumu, bölgesel ve küresel düzeyde jeopolitik riskler de taşımaktadır. Bu rotalar, küresel ticaretin yeniden şekillenmesine katkıda bulunurken, aynı zamanda Arktik için çevresel risklere de neden olabilir.

İklim değişikliğinin etkisiyle Arktik Bölgesi'ndeki buz örtüsünün azalması, deniz trafiği ve petrol çıkarma faaliyetlerinin artmasına neden olmaktadır. Bu faaliyetlerin artışı, sert hava koşulları ve yoğun deniz buzu bulunan alanlarda petrol kaynaklı kazalar konusunda endişeleri artırmaktadır. Alaska'daki Exxon Valdez felaketine benzer bir kazanın Arktik ekosistemleri üzerinde ciddi olumsuz etkileri olabilir (Helle vd., 2020, s. 2112). Artan deniz trafiği ve petrol çıkarma faaliyetleri, Arktik yerli halklarının yaşam alanlarını ve geçim kaynaklarını da tehdit edebilir. Çevresel riskler, bu halkların geleneksel avcılık ve balıkçılık faaliyetlerinde sorunlara neden olabilir. Dolayısıyla geçimlerini ve kültürel yaşamlarını derinden etkileyebilir. Bu durum, Arktik jeopolitiğinde, yerli halkların haklarının ve yaşam alanlarının korunmasıyla ilgili uluslararası tartışmalara yol açabilir. Bu riskler, bölgesel yönetim ve iş birliği çabalarının, çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği sağlama ihtiyacını ön plana çıkarabilir.

Yerli halklar, binlerce yıldır Arktik Bölgesi'nde yaşamaktadır. Arktik alanlarda yaşayan toplam nüfusun yaklaşık %10'unun yerli olduğu tahmin edilmektedir. Arktik'te 40'tan fazla farklı etnik grup bulunmaktadır. Arktik yerli halkları arasında Finlandiya, İsveç, Norveç ve Kuzeybatı Rusya'nın çevre bölgelerinde yaşayan Saami, Rusya'da yaşayan Nenets, Khanty, Evenk ve Çukçi, Alaska'da yaşayan Aleut, Yupik ve Inuit (İñupiat), Kanada'da yaşayan Inuit (Inuvialuit) ve Grönland'da yaşayan Inuit (Kalaallit) bulunmaktadır. Yerli halkların sayısı, yerli kimliğinin tanımındaki belirsizlikler nedeniyle kesin olarak belirlenmemektedir (Arctic Centre, 2024). Yerli halklar, diğer Arktik sakinlerine göre doğayla daha iç içe yaşamaktadır. Bu nedenle iklim değişikliğinin etkilerine daha fazla maruz kalmaktadırlar. Bu durum, toprak ve doğal kaynakların kullanımı ile mülkiyeti konusunda politik ve ekonomik özerklikle ilgili çeşitli haklar ve gelişmeler açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Ayrıca, Arktik'teki farklı gruplar ve

paydaşlar arasındaki güç dengesindeki değişikliklerin sonuçları da büyük önem taşımaktadır (Evengård, Paasche & Larsen, 2015, s. 5).

Arktik'teki yerli halklarda bölgenin jeopolitik yapısında önemli bir rol oynamaktadır. Bu topluluklar, Arktik ekosistemine güçlü bağlar ile bağlıdır. Özellikle bölgenin ekolojik dengesi ve kültürel mirasının korunmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Yerli halklar iklim değişikliğinin etkisiyle bölgedeki jeopolitik ve ekonomik değişimlerin getirdiği tehditlerle yüzleşmektedir. Bu tehditler, çevresel ve ekonomik faktörlerin yanı sıra kültürel hakları ve geleneksel yaşam biçimlerini de kapsamaktadır. Yerli halkların karar alma süreçlerine dâhil edilmesi ve doğal kaynaklara erişim hakları uluslararası hukuk tarafından koruma altına alınmalıdır. Yerli bilgi sistemleri, sürdürülebilir yönetim ve çevresel koruma stratejilerinin geliştirilmesi için temel öneme sahiptir. Bu nedenle, yerli halkların haklarının korunması, Arktik Bölgesinin istikrarı ve sürdürülebilir kalkınması için önemli bir konudur.

3. Arktik'in "Ayısı": Rusya'nın Kuzeydeki Politikaları

SSCB'nin dağılmasının ardından bölgesel dinamikler stratejik olarak büyük ölçüde değişmiştir. Bazı devletler, kendilerini Arktik ve Kuzey Devletleri olarak yeniden tanımlamıştır. Sekiz Arktik devleti, bu bölgeye olan ilgilerini artırarak Arktik stratejilerini devlet politikalarına entegre etmiştir. Bu stratejilerin odak noktasını bölgenin askeri önemi, devlet egemenliği ve doğal enerji kaynakları oluşturmuştur. Danimarka, Finlandiya, Kanada, İzlanda ve İsveç gibi devletler küresel ilginin bu bölgeye yönelmesiyle birlikte politikalarını ve stratejilerini değiştirmiştir. Rusya'nın bölgedeki çıkarlarını artırmasının ardından, diğer Arktik devletleri de kendi çıkarları ve güvenlikleri üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Bir devletin bölgede güç kazanma çabası, diğer devletlerin çıkarlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle farklı devletler Arktik'teki etkilerini artırma çabasına girmiştir (Mushtaq, Sharif & Fatima, 2023, s. 72). Rusya'nın bu bölgede artan etkisi, diğer devletlerin stratejik kararlarını şekillendirmeye devam edecektir.

Arktik Bölgesi, Rusya için üç ana özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. İlk olarak, tüm Arktik devletleri arasında Rusya en geniş nüfusa, kıyı şeridine ve toprağa sahiptir. Bu durum Rusya'nın büyük güç olma iddiasının temelini oluşturmaktadır. İkinci olarak, Rus ekonomisi büyük ölçüde fosil yakıtlara dayanmaktadır ve Arktik Bölgesi bu kaynaklar açısından oldukça zengin bir bölgedir. Bu durum da Rusya'nın enerji gücü olma rolünü pekiştirmektedir. Üçüncü olarak, Arktik ve sub-Arktik bölgeler, caydırıcılık ve savunma için stratejik bir sığınak işlevi görmektedir. Ancak bu üç işlev arasında çatışmalar da söz konusudur. Örneğin Arktik'in sivil gelişimi için barışçıl ve istikrarlı bir ortam gerekirken, Rusya'nın burada askeri üstünlük arayışı bu durumu zorlaştırmaktadır (Paul & Swistek, 2022, s. 15). Bu stratejik öncelikler, Rusya'nın denizcilik hâkimiyeti açısından Arktik'teki varlığını yeniden şekillendirmesiyle daha da belirgin hale gelmiştir.

SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Rusya Hazar, Baltık ve Karadeniz gibi farklı denizlerdeki denizcilik hâkimiyetini kaybetmiştir. 21. yüzyılın başlarından itibaren Rusya'nın süper güç statüsünü yeniden kazanmak ve askeri yeteneklerini güçlendirmek temel hedef haline gelmiştir. Bu hedef doğrultusunda Arktik Bölgesi, Rusya'nın askeri gücünü sergilemesi için bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Rus dış politikası, ekonomik olarak güçlü bir konuma gelme amacı doğrultusunda büyük ölçüde bu bölgeye odaklanmıştır (Mushtaq, Sharif & Fatima, 2023, s. 72). 2007 yılında Rus araştırmacı Artur Chilingarov'un Arktik Bölgesi deniz tabanına Rus bayrağı dikmesi, bölgedeki diğer devletlerin dikkatini çekmiş ve Rusya'nın bölgedeki iddialarını güçlendirmiştir. 2008 yılında Rusya'nın yayınladığı politika belgesi, Arktik jeopolitiğine yeni bir yön vererek bölgesel iş birliğine vurgu yapmıştır. Aynı yıl Rusya ve diğer bölgesel devletler olan Danimarka, Kanada, ABD ve Norveç, ILULISSAT Deklarasyonu'nu imzalamışlardır (Dodds, 2013, s. 45-48). Ancak bu iş birliği çabalarına rağmen Arktik Bölgesi'ndeki askeri faaliyetlerin artması, uluslararası arenada endişe oluşturmaya başlamıştır.

21. yüzyılın üçüncü on yılının karakteristik bir özelliği, uluslararası medyada büyük güçlerin silahlı kuvvetlerinin ve askeri faaliyetlerinin Arktik Bölgesi'ndeki varlığının artmasıyla ilgili kamuoyunun endişelerini ifade eden yayınların çoğalmasındır. 1980'lerin başlarına kadar Arktik Okyanusu Rusya, ABD, Kanada, Norveç ve Danimarka tarafından bölgelere ayrılmıştı. 1982'de Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku

Sözleşmesi'nin (UNCLOS) kabulüyle bu sınırlar anlamını yitirmiştir. Günümüzde Arktik devletlerinin toprak ve deniz alanları bu sözleşme ile düzenlenmektedir. Bu sözleşme, beş Arktik devletine kıta sahanlığını kontrol etme hakkı tanımaktadır. Sözleşmenin 76. maddesi, bir devletin kıyından 200 deniz mili uzaklıktaki bir alanı münhasır ekonomik bölge olarak ilan etmesine olanak tanımaktadır. Bu mesafe sahanlığın kara topraklarının devamı olduğu kanıtlanırsa 150 deniz mili daha artırılabilir (Raikov, 2022, s. 149). Nitekim Rusya kıta sahanlığının genişletilmesi için farklı zamanlarda çeşitli taleplerde bulunmuştur. Bu durum bölgedeki diğer devletlerin egemenlik iddialarını yeniden değerlendirmelerine de zemin hazırlamıştır.

1997'de UNCLOS'u onaylayan Rusya Hükümeti, Rusya'nın kıta sahanlığı ile uluslararası deniz yatağı arasındaki sınırlarını belirlemek için yeni bir süreci başlatmıştır. 20 Aralık 2001'de Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki Rus kıta sahanlığının 200 deniz milinin ötesindeki sınırlarını belirlemek amacıyla Kıta Sahanlığının Sınırları Komisyonu'na (CLCS) ilk başvurusunu yapmıştır. Bir yıl sonra CLCS Rusya'ya ek bilgi sağlamasını ve genişletilmiş kıta sahanlığının sınırlarının belirlenmesine ilişkin revize edilmiş bir başvuru yapmasını önermiştir. Bunun üzerine Rusya Ağustos 2015'de ek veriler sunmuş ve ardından 9 Şubat 2016'da CLCS'ye revize edilmiş resmi bir başvuru yapmıştır. Bu başvuru Arktik Bölgesi'nin altındaki geniş kıta sahanlığı bölgeleri de dâhil olmak üzere Arktik Okyanusu deniz yatağına yönelik kapsamlı yeni kanıtlar içermektedir. Rusya'nın talebi kıyından 350 deniz milinden daha fazla uzanan ve yaklaşık 1,2 milyon km²'lik bir Arktik kıta sahanlığını kapsıyordu. Rusya, 31 Mart 2021'de 2015 yılında yapılan revize başvurusuna iki ek sunumda bulundu. Günümüzde Rusya'nın kıta sahanlığı talepleri yaklaşık 700,000 km²'yi kapsamaktadır (Koshkin, 2022, s. 393-394). Bu başvurular, Arktik Okyanusu üzerindeki hak iddialarını daha da karmaşık hale getirmiştir.

Rusya Arktik'teki Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) sınırlarının belirlenmesi, kıta sahanlığının sınırlandırılması ve gemi geçişleriyle ilgili yasal iddialarda oldukça aktif bir rol oynamaktadır. Kremlin, kendi Arktik Bölgesi'ne dâhil olduğunu düşündüğü denizlere yönelik toprak taleplerini resmileştirmeyi öncelik haline getirmiştir. Özellikle bu talepler Arktik Bölgesi'ne doğru uzanan Lomonosov ve Mendeleev Sıradağları, Ohotsk Denizi ile Barents ve Bering Denizlerinin bazı bölümlerini içermektedir (Geber, 2015, s. 31-32). Bu açıdan değerlendirildiğinde Rusya, Arktik Bölgesi'ne coğrafi yakınlığı ve geniş erişimi nedeniyle bu bölgenin kilit oyuncularından biri olarak kabul edilebilir. Bu stratejik konum, Rusya'nın Arktik'teki askeri ve ekonomik politikalarını şekillendirmede de merkezi bir rol oynamaktadır.

Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki çıkarlarını ve hedeflerini belirten iki ana belge bulunmaktadır. Bunlardan ilki 2008 yılında kabul edilen "2020 ve Sonrasına Kadar Rusya Federasyonu'nun Arktik'teki Devlet Politikasının Temelleri" başlığını taşıyan belgedir. Bu belgede Rusya'nın bölgedeki temel çıkarlarının, enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve nakliye yolları olduğu belirtilmektedir. Belge, Rusya'nın Arktik Bölgesi'ni stratejik bir kaynak tabanı olarak kullanmayı, Arktik'i barış ve iş birliği bölgesi olarak korumayı ve Rusya'nın Arktik kıyası boyunca uzanan Kuzey Deniz Rotası nakliye hattını ulusal entegre bir ulaşım iletişim sistemi olarak kullanmayı hedeflemektedir. İkinci belge ise 2013 yılında kabul edilen "2020'ye Kadar Rusya Federasyonu'nun Arktik Bölgesinin Gelişimi ve Ulusal Güvenlik Çabaları Stratejisi" başlıklı belgedir. Bu belge, kıta sahanlığının jeolojik araştırmalarının iyileştirilmesi, büyük ölçekli kaynak projelerinin hayata geçirilmesi ve ulaşım sistemleri ile kaynak geliştirme projelerine yönelik altyapının yeniden canlandırılması ve yükseltilmesine önemli vurgu yapmaktadır (Klimenko, 2016, s. 3).

2008 yılında yayınlanan politika belgesinde Rusya'nın kuzey bölgelerinin çok yönlü gelişimine yönelik 2016 ile 2020 yılları arasında Arktik'in Rusya'nın "öncü stratejik kaynak üssü" haline gelmesi planlanmıştır. Bölge için belirlenen stratejik güvenlik hedefi, "Rusya Federasyonu'nun Arktik bölgesinde elverişli bir operasyonel rejimin sağlanması, bu bölgede Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri ve diğer askerî oluşumlar ile askeri kurumların genel maksatlı birliklerinin gerekli savaş yeteneklerinin korunması" olarak tanımlanmaktadır. Bu hedef Federal Güvenlik Servisi'nin Kıyı Savunma Hizmeti ve Arktik bölgesindeki sınır kontrollerinin güçlendirilmesini, Kuzey Deniz Rotası boyunca boğazlar ve nehir ağzlarında teknik kontrol kurulmasını içermektedir. Böylece Arktik Kuvvetler Grubu yalnızca toprak savunması yapmakla kalmayıp aynı zamanda Rusya'nın bölgedeki ekonomik çıkarlarını da korumakla

görevlendirilmiştir. Bu durum Kuzey Filosu'nun saldırı kapasitelerinin artırılması gerekliliğini de ortaya koymuştur (Heininen, Sergunin & Yarovoy, 2014, s. 16-17).

2013 yılında yayınlanan strateji belgesi Rusya'nın Arktik doktrinini tam olarak yansıtmayıp sadece Rusya Arktik Bölgesi'ni kapsamaktadır. Bu belge Rusya'nın Arktik Okyanusu'ndaki kıta sahanlığını hukuken belirleme ve BM Kıta Sahaneliği Sınırları Komisyonu'na yeni bir başvuru yapma niyeti gibi uluslararası boyutlara sahiptir. Bununla birlikte belgenin temel amacı Rusya Arktik Bölgesi'nin sürdürülebilir kalkınması için bir temel sağlamaktır. Bu belge 2008'de yayınlanan politika belgesine kıyasla daha gerçekçidir ve önceki stratejinin 2008-2010 döneminde başarısız olduğunu kabul ederek hedefleri 2015'e kadar yeniden belirlemektedir. Ayrıca bu belge Rusya'nın doğal kaynakları kendi başına kullanmak için gerekli kaynak ve teknolojilere sahip olmadığını ve yabancı yatırım ve teknoloji desteğine ihtiyaç duyduğunu da kabul etmektedir (Heininen, Sergunin & Yarovoy, 2014, s. 17).

Rusya'nın resmi doktrini Arktik Bölgesi'nin gelecekteki önemini kabul ederken, bu bölgede hem iş birliği hem de rekabetin gerektiğini vurgulamaktadır. 2003 ve 2009 yıllarındaki enerji stratejileri ile 2009 Ulusal Güvenlik Stratejisi, Arktik'teki doğal kaynakları Rusya'nın gelişimi açısından kritik olarak değerlendirmektedir. Ayrıca, 2008 ve 2013 yıllarındaki iki Rus Arktik strateji belgesi, ulusal güvenlik çıkarlarını korumak amacıyla bölgesel ve uluslararası iş birliğine odaklanmaktadır. Ancak Rusya 2013'ten itibaren, NATO'yu Arktik'teki başlıca ulusal güvenlik tehdidi olarak adlandırmış ve bu tehdide karşı koymayı öncelik olarak ilan etmiştir. 2014 Askeri Doktrini ve ardından gelen Denizcilik Doktrini, Arktik'i stratejik bir öncelik olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda askeri gücü, doğal kaynakların korunması için bir araç olarak tanımlamaktadır. Rusya'nın Arktik politikası bölgenin doğal kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda küresel bir rekabet öngörmektedir. Bu politika aynı zamanda adil ve karşılıklı fayda sağlayan iş birliği fırsatlarını da öne çıkarmaktadır (Closson, 2017, s. 2). Bu tür politikalar Rusya'nın 2035'e kadar belirlediği hedefler ve jeopolitik önceliklerle daha da güçlendirilmiştir.

2020 yılında Rusya'nın yeni 15 yıllık Arktik politikasını içeren "Rusya Federasyonu'nun 2035 Yılına Kadar Arktik Bölgesindeki Devlet Politikasının Temel İlkeleri" adlı belge onaylanmıştır. Bu politika ilkeleri, Moskova'nın 2035'e kadar Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki devlet politikasını uygulamak için belirlediği hedefler ve eylemleri tanımlamaktadır. Bu hedefler arasında Rusya'nın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü sağlamak, Arktik'i istikrarlı ve karşılıklı yarar sağlayan ortaklıklarla bir dünya bölgesi olarak korumak, Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki insanlar için yüksek yaşam standartlarını ve refahı garanti etmek yer almaktadır. Ayrıca, Rusya Arktik Bölgesini stratejik bir kaynak üssü olarak geliştirmek ve bu kaynakların rasyonel kullanımıyla ulusal ekonomik büyümeyi hızlandırmak, Kuzey Deniz Rotası'nı küresel pazarda rekabetçi bir ulusal ulaşım hattı olarak geliştirmek ve Arktik çevresini, yerli azınlıkların kadim vatanını ve geleneksel yaşam tarzlarını korumak da bu politika ilkelerinin arasında bulunmaktadır (Meade, 2020, s. 2-3).

2023 yılında Putin'in imzasıyla söz konusu belgede yer alan Arktik politikalarının temel ilkelerinde bir takım değişiklik yapılmıştır. Değişiklikler özellikle Rusya Arktik Bölgesi'nin kapsamlı sosyo-ekonomik gelişimi ve altyapısının iyileştirilmesi amacıyla kalıcı donmuş toprakların durumunun değerlendirilmesi; ilişkili petrol gazının ve Rus küçük nükleer enerji santrallerinin kullanımı; gemi inşaatı endüstrisinde ithalata bağımsızlığın sağlanması, Kuzey Deniz Rotası'nda faaliyet gösterecek gemilerin inşası ve bakımını gerçekleştirecek gemi inşaatı ve onarım tesislerinin geliştirilmesi ve modernizasyonu; uluslararası çok taraflı kuruluşlar ve platformlar çerçevesinde yabancı ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesi konularını kapsamaktadır (President of Russia, 2023). Batı ile Rusya arasında yaşanan jeopolitik rekabetin neden olduğu bu revizyon görüldüğü üzere Rusya'nın bölgeyi geliştirme ve kontrol etme arzusunda bir azalmaya neden olmamıştır.

Rusya'nın 2022 yılında yayınladığı yeni denizcilik doktrini Arktik politikasındaki temel değişimlere önemli bir bakış açısı sağlamaktadır. Belgede belirlenen önemli bölgeler arasında Moskova için en önemlisi Arktik olarak görünmektedir. Söz konusu belgede "Kuzey ve Pasifik Filolarının muharebe kabiliyetlerinin güçlendirilmesi yoluyla Rusya Federasyonu'nun Arktik Bölgesi'nde belirli bir operasyonel rejimin kurulması" hedeflenmektedir. Rusya'nın münhasır ekonomik bölgesi ve kıta sahanlığında bol miktarda

bulunan önemli mineral ve hidrokarbon kaynakları tarafından yönlendirilen belge, bölgenin “ekonomik ve askeri alanlarda küresel rekabet bölgesi” haline gelirken yaşadığı devam eden dönüşümü de kabul etmektedir. Bu nedenle Rusya, önümüzdeki on yıllarda Arktik Bölgesi’nin “stratejik bir kaynak üssü olarak geliştirilmesini ve sürdürülebilir kullanımını” bir öncelik olarak vurgulamıştır. Bölge için 21 hedefin belirlendiği belgede en dikkat çekici olanlarından biri uzun zamandır Rusya için bir endişe kaynağı olan Kuzey Denizi Rotası sularında yabancı donanmaların faaliyetleri üzerinde denetim sağlamaktır. Bu hedef Rusya’nın bölgedeki konumuna yönelik politikalarını açıkça yansıtmaktadır (Vázquez, 2023).

Rusya’nın Arktik politikası, bölgedeki askeri varlığını güçlendirme ve ekonomik çıkarlarını koruma stratejileri etrafında şekillendiği görülmektedir. Rusya, Arktik Bölgesi’ndeki askeri tesislerini modernize etmekte ve bu bölgedeki askeri kapasitesini her geçen gün artırmaktadır. Modernizasyon çalışmaları eski üslerin yeniden yapılandırılmasını, yeni askeri üslerin inşasını ve mevcut tesislerin teknolojik olarak güncellenmesini kapsamaktadır. Bu çabalar Rusya’nın Arktik’teki stratejik etkisini pekiştirmek ve bölgedeki güvenlik boşluklarını doldurmak amacıyla yürütülmektedir. Öte yandan Arktik Bölgesi’nde bulunan zengin enerji kaynakları ve nadir toprak elementleri, Rusya’nın egemenlik iddialarını destekleyen önemli bir faktördür. Bu değerli kaynaklar, Rusya’nın uluslararası alandaki ekonomik ve stratejik avantajlarını artırmasına olanak tanımaktadır. Enerji rezervlerinin yanı sıra nadir toprak elementleri, modern teknolojilerin ve endüstriyel uygulamaların üretiminde kritik rol oynamaktadır. Bu sebeplerle Rusya, bu kaynakların kontrolünü elde tutmayı ve Arktik’teki egemenlik iddialarını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu iddialar, Arktik’teki askeri varlığın artmasına paralel olarak daha da önem kazanmıştır. Rusya’nın Arktik Bölgesi’ndeki askeri varlığı, bölgenin stratejik önemine uygun olarak oldukça kapsamlı ve gelişmiştir. Rusya, Arktik Bölgesi’nde yer alan askeri üslerini ve tesislerini modernize ederek önemli bir askeri güç oluşturmuştur.

Rusya’nın Arktik askeri komutanlığı ve bölgesel varlığının çekirdeğini Kuzey Filosu Ortak Stratejik Komutanlığı oluşturmaktadır. Kuzey Filosu, çoğu Kola Yarımadası’nda olmak üzere her biri birkaç taktik birime sahip beş operasyonel oluşuma sahiptir. Deniz oluşumları arasında Kuzey Filosu’nun Denizaltı Komutanlığı ve filusunun yanı sıra, bazı ana yüzey muharıpleri de dâhil olmak üzere, Arktik’e özgü kullanım için tasarlanmış çoğu deniz varlığını içeren Kola Filosu yer almaktadır. Ayrıca, diğer varlıkların yanı sıra bazı keşif güçlerini ve Polyarny’deki özel kuvvet birimlerini içeren 61. Deniz Piyade Tugayı da bulunmaktadır. Rusya’nın Arktik’teki askeri üsleri arasında kabaca 3 büyük üs, yaklaşık 13 havaalanı, 10 radar istasyonu, 20 sınır karakolu ve 10 acil kurtarma istasyonu bulunmaktadır. Bunların dışında Arktik’te konuşlandırılmamış ama operasyonel olarak Arktik’te varlık gösterebilen 76. Muhafız Hava Saldırı Tümeni ve 98. Muhafız Hava İndirme Tümeni gibi hava indirme saldırı birimleri de bulunmaktadır (Wall & Wegge, 2023, s. 2-3).

Kuzey Filosu, Rusya’nın Delta IV ve Borei sınıflarından sekiz balistik füze denizaltısına (SSBN) ev sahipliği yapmaktadır. Kuzey Filosu’nun, Akula, Victor III ve Sierra II sınıflarından altı adet nükleer enerjili saldırı denizaltısı (SSN), Severodvinsk ve Oscar I/II sınıflarından beş adet nükleer enerjili güdümlü füze denizaltısı (SSGN) ve beş Kilo sınıfı dizel denizaltısı (SSK) dâhil olmak üzere yaklaşık 16 adet başka aktif muharebe denizaltısına sahip olduğu belirtilmektedir. Tüm bu deniz güçleri çeşitli füzelerle donatılmış durumdadır. 2019 itibarıyla Kuzey Filosu resmi olarak 10 operasyonel büyük gemi ve Amiral Kuznetsov uçak gemisi dâhil olmak üzere 37 yüzey gemisine sahiptir (Wall & Wegge, 2023, s. 3).

Rusya’nın Arktik Bölgesi’ndeki hava unsurları, ağırlıklı olarak Kuzey Filosu’nu destekleyen veya kuzeyinde konuşlanmış uçaklar ile Pasifik Filosu’na bağlı bazı uçaklardan oluşmaktadır. Bu uçakların birçoğu, Rusya topraklarının ötesinde Arktik Bölgesi’nde operasyon yapacak menzile sahip olmasa da, filolarının bir parçası olan yaklaşık 100-120 adet deniz kuvvetleri tarafından işletilen uzun menzilli Tu-22 bombardıman uçakları, Tu-142 ve Il-38 deniz keşif uçakları bulunmaktadır. Rusya 2007 yılında 15 yıllık bir aradan sonra, Arktik Bölgesinin yakınlarında veya üzerinde düzenli olarak keşif ve bombardıman uçakları konuşlandırmaya yeniden başlamıştır. Ayrıca Soğuk Savaş’ın sona ermesinin ardından kapattığı birkaç Arktik hava, hava savunma ve radar üssünü tekrar açmaya başlamıştır (Wezeman, 2016: 14). Geline nokta itibarıyla Rusya’nın Arktik’te dört büyük hava birimi bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi

Severomorsk'ta bulunmaktadır. Yaklaşık 24 Su-33 savaş uçağına sahip 279. Gemi Tabanlı Avcı Alayı ve 24 MiG-29K savaş uçağına sahip 100. Gemi Tabanlı Avcı Alayı burada konuşlandırılmış durumdadır. Monchegorsk'ta ise 98. Karma Hava Alayı, tahminen 12 MiG-31BM, 12 Su-24M ve belirli sayıda Su-24MR keşif uçaklarıyla donatılmıştır. Son olarak, Severomorsk'ta insansız hava aracı (İHA) alayı ile Il-38N ve Tu-42 gibi deniz devriye uçakları da bulunmaktadır (Wall & Wegge, 2023, s. 5). Rusya'nın Arktik'teki askeri varlığının artması, bölgenin bir barış ve iş birliği alanı olarak görülmesi anlayışını geride bırakmıştır. Bu gelişme Arktik'in barışçıl bir bölge olarak tanımlanmasına dair eski söylemin geçerliliğini yitirdiğini de göstermektedir. Nitekim Rusya'nın bölgedeki askeri tesisleri aşağıdaki haritada gösterilmektedir.

Harita 3. Rusya'nın Arktik Askeri Tesisleri

Kaynak: CSIS Research and Analysis, 2023.

Rusya'nın stratejik askeri ve denizcilik belgelerine göre, artan askeri yeteneklerinin iki ana nedeni bulunmaktadır. Birincisi, Arktik Bölgesi'ndeki değişen çevresel koşullara ve Kuzey Deniz Rotası boyunca artan deniz trafiğine bağlı olarak ortaya çıkan güvenlik zorluklarına yanıt vermektir. Eriyen deniz buzları nedeniyle açılan en uzun kıyı şeridini koruma gereksinimi de bu bağlamda önem kazanmaktadır. İkinci neden ise, ABD ve NATO ile stratejik dengeyi koruma çabasıdır. Rusya'nın Askeri ve Denizcilik Doktrinleri ile Ulusal Güvenlik Stratejisi, ABD ve NATO'nun küresel faaliyetlerini temel güvenlik tehdidi olarak tanımlamakta ve Arktik'teki askeri güçlerinin, özellikle Kuzey Filosu'nun, bu tehditlere karşı koymadaki kritik rolünü vurgulamaktadır (Klimenko, 2019, s. 9). Ancak Rusya'nın Arktik'teki artan askeri varlığı, NATO ile gerilim yaşamasına neden olabilecek potansiyeldedir (Babahanoğlu & Yacız, 2024, s. 239). Bu gerilimler, bölgedeki enerji kaynakları ve stratejik noktalar üzerindeki rekabetle daha da şiddetlenebilir.

Rusya'nın Arktik'teki askeri çıkarları, hem savunma hem de saldırgan hedefleri barındırmaktadır. Birincil savunma amacı, özellikle Kola Yarımadası'ndaki nükleer varlıklarını korumak ve stratejik ikinci vuruş kapasitesini garanti altına almaktır. Bu nedenle Rusya Arktik'te askeri üsler inşa etmeye ve savunma derinliğini artırmaya yönelik stratejiler izlemektedir. Saldırgan hedefler ise Arktik'i, Kuzey Atlantik'e güç projeksiyonu için bir sıçrama tahtası olarak kullanmayı ve Avrupa'daki Arktik devletlerine yönelik tehdit oluşturabilecek hibrit savaş taktiklerini uygulamayı içermektedir (Wall & Wegge, 2023, s. 1-2).

Rusya'nın Ukrayna'daki devam eden savaşı, Arktik yeteneklerinin bir kısmını tüketmiş veya en azından onu bir anlığına Arktik'ten uzaklaştırmıştır (Sacks & Abel, 2022). Savaş öncesinde Rusya'nın Kuzey Filosu stratejik nükleer denizaltılarının korunması ve bölgedeki ekonomik çıkarların savunulması amacıyla güçlü bir askeri yapı sergilemekteydi. Ancak Ukrayna'daki savaş, özellikle kara kuvvetleri açısından büyük kayıplara yol açmıştır. 200. Motorize Tüfek Tugayı ve 80. Arktik Tugayı gibi birimler Ukrayna cephesine

kaydırılmış ve bu süreçte ciddi zayıflıklar vermiştir. Örneğin, 200. Tugay'a ait bir tabur taktik grubunun neredeyse tamamen yok olduğu rapor edilmiştir. Bununla birlikte, denizaltı filoları ve stratejik hava savunma sistemleri gibi kritik askeri varlıklar, savaş sırasında Arktik Bölgesi'nde büyük ölçüde korunmuştur. Ancak uluslararası yaptırımların Rusya'nın askeri üretim kapasitesini zayıflatması nedeniyle uzun vadede Arktik'teki askeri varlığın etkilenmesi beklenmektedir. Yaptırımların özellikle hassas güdümlü mühimmat eksikliği ve yeni askeri teçhizat üretimindeki yavaşlamaya yol açması, bölgedeki askeri kapasitelerin zayıflayabileceğine işaret etmektedir (Wall & Wegge, 2023, s. 7-8).

Rusya, Arktik Bölgesi'nde hak iddia ettiği alanlarda 586 milyar varil kadar petrol rezervi olabileceğini tahmin etmektedir. Barents, Peçora, Kara, Doğu Sibirya, Çukçi ve Laptev Denizleri'ndeki "Rusya'ya ait sulara" kanıtlanmış petrol rezervleri 418 milyon ton (3 milyar varil) ve kanıtlanmış doğalgaz rezervleri 7,7 trilyon metreküp olarak tahmin edilmektedir. Keşfedilmemiş rezervlerin ise 9,24 milyar ton (67,7 milyar varil) petrol ve 88,3 trilyon metreküp doğalgaz içerdiği düşünülmektedir. Genel olarak, Rusya bu bölgelerdeki hidrokarbon yataklarının 10 trilyon ton, yani 73 trilyon varil petrol eşdeğerine kadar ulaşabileceğini tahmin etmektedir (Cohen, 2011, s. 4). Dolayısıyla Arktik Bölgesi Rusya için askeri açıdan kritik olduğu kadar ekonomik açıdan da son derece yüksek bir öneme sahiptir. Rusya, gayri safi yurtiçi hasılasının yaklaşık %20'sini bu bölgeden sağlamaktadır. Kola Yarımadası ise nükleer kapasitesinin merkezi olarak öne çıkmaktadır. Arktik Bölgesi'ndeki buzulların erimesi, Rusya'nın denizcilik alanında daha güçlü bir konuma gelmesine olanak sağlamıştır. Bu bağlamda Rusya'nın Arktik Bölgesi deniz tabanına 2007 yılında bayrağını dikmesi, artan iddialı tutumunun sembolik bir başlangıcı olarak görülmektedir (Coninx, Arnauts & Mattelaer, 2022, s. 3). Bu sembolik hareket, Rusya'nın Arktik politikalarının ekonomik ve askeri boyutlarını daha da vurgulamaktadır.

Rusya'nın Arktik'teki askeri ve ekonomik stratejileri, bölgesel güvenlik ve uluslararası rekabet açısından önemli etkiler oluşturmaktadır. Arktik'teki askeri varlığın artışı, bölgedeki jeopolitik gerilimleri tetiklemekte ve diğer devletler ile olan rekabeti artırmaktadır. Rusya son yıllarda bu politikalarını desteklemek amacıyla bölgede çeşitli enerji projelerine odaklanmıştır. Örneğin, 2021 yılında Gazprom Neft, Peçora Denizi'ndeki Prirazlomnoye sahasında yeni bir petrol üretim kuyusu açmıştır. 2022'de ise Novatek, Yamal Yarımadası'nda Arktik LNG 2 projesiyle sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) üretimini artırmayı hedeflemiştir. Bu tür projeler, enerji ve doğal kaynaklar üzerindeki kontrolü sağlamlaştırarak Rusya'nın küresel enerji piyasasındaki rolüne güç katmaktadır. Bu politik yaklaşımlar, Rusya'nın Arktik'teki uzun vadeli hedeflerini ve bölgesel dinamikleri şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Rusya, Kuzey Deniz Rotası'nın ve çevresinin geliştirilmesinin ekonomik faydalarını uzun süredir değerlendirmektedir. Bu bölgenin geliştirilmesi, Kuzey Deniz Rotası üzerinden yük taşımak isteyen devletler ve büyük şirketler için yeni lojistik iş modelleri yaratma imkânı sunmaktadır. Ancak bu sürecin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için kaliteli ve güvenilir bir nükleer buzkıran filosu gereklidir (Aleksushin, 2023, s. 26). Bu bağlamda Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki üstünlüğünü pekiştirmek amacıyla dünyanın en büyük buz kıran filosunu inşa etmiştir. Bu filoda Moskva, Sankt Petersburg, Vladivostok, Murmansk ve Novorossiysk gibi nükleer olmayan buz kıranlar yer almaktadır. Nükleer buz kıran filusunda ise Rossiya, Vaigash, Taimyr, Yamal, 50 Let Pobedy ve Sevmorput gibi gemiler bulunmaktadır. Ayrıca Arktik, Sibir ve Ural isimli yeni nesil nükleer buz kıranların yapımı devam etmektedir. Rusya'nın bu yatırımı, bölgedeki zengin doğal kaynaklara erişimi kolaylaştırarak ekonomik ve stratejik çıkarlarını koruma altına almayı amaçlamaktadır. Bu çabalar Arktik'te artan deniz trafiği ve buz erimesi nedeniyle bölgenin stratejik öneminin artmasıyla daha da kritik hale gelmiştir. Rusya'nın buz kıran filosu, Kuzey Deniz Rotası boyunca güvenli ve sürekli bir deniz yolu sağlama kapasitesine sahiptir. Bu durum Rusya'nın küresel ticarete stratejik bir avantaj elde etmesine olanak tanımaktadır (Drewniak et. al., 2018, s. 11-19). Nitekim Rusya için büyük bir önem taşıyan Arktik Bölgesi'nin gelişimi, Kuzey Deniz Rotası'nın genişletilmesini Arktik politikasının öncelikli konularından biri haline gelmesine ve jeopolitik açıdan Çin gibi bölge dışı aktörlerle iş birliği yapmasına neden olmaktadır. Bu çabalar bölgedeki deniz trafiği ve buzulların erimesiyle daha da kritik hale gelmiştir.

Rusya ve Çin, 2000'lerden bu yana ikili ilişkilerini giderek güçlendirmiştir. Tarihsel olarak karşılıklı güvensizlik ve düşmanlık barındıran bu iki devlet, bazı anlaşmazlıklarını aşarak güçlü ekonomik ve siyasi ilişkiler kurmuştur. Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki rolü de bu ilişkiler çerçevesinde önemli bir yer tutmaktadır. Çin 2013 yılında Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsü kazanmasının ardından, 2018'de ilk Arktik stratejisini yayınlamış ve "Kutup İpek Yolu"nu desteklemiştir. Bu strateji, Çin'in Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik çıkarlarını, özellikle Kuzey Denizi Rotası ve doğal kaynakların keşfini öne çıkarmaktadır. Çin'in bu alandaki faaliyetlerinin büyük bir kısmı Rusya ile iş birliği içinde yürütülmektedir. Özellikle Novatek'in Yamal LNG ve Arctic LNG-2 projeleri, Çin'in Ortadoğu'ya olan deniz yoluyla yapılan enerji ithalatına olan bağımlılığını azaltmayı hedeflemektedir. Çin'in bu projelere yaptığı yatırımlar, hem Rusya'nın LNG sektörüne girişini hem de bu alandaki payını genişletmesini sağlamıştır. Ancak enerji ilişkilerinin ve projelerinin geliştirilmesi, her iki taraf arasında güven eksikliği nedeniyle zorlu müzakerelere sahne olmuştur. Rusya'nın 2014'te Çin ile imzaladığı gaz anlaşması, Batı'nın Rusya'yı izole etmesi sonrasında gerçekleştirilen büyük bir jeopolitik başarı olarak görülmüştür. Bununla birlikte Çin'in 2060 yılına kadar iklim nötrlüğü hedefi ve yenilenebilir enerji kapasitesini artırma çabaları, uzun vadede bu enerji ilişkilerinin çeşitlenmesine ve iki devlet arasındaki olası uyumsuzlukların derinleşmesine neden olabilir (Raimondi, 2024, s. 43-45).

Tüm bu açıklamalar Rusya'nın Arktik politikalarının birkaç belirgin özelliğini ortaya koymaktadır. İlk olarak ekonomik çıkarlar prestij meseleleriyle yakından bağlantılıdır. Bu prestij geleneksel olarak askeri güce dayanma alışkanlığıyla şekillenmektedir. İkincisi, Rusya'nın Kuzey kıyısındaki askeri gücünün merkezinde, balistik füzelerle donatılmış nükleer enerjili stratejik denizaltılar (SSBN'ler) ve Kuzey Filosu bulunmaktadır. Bu güç Rusya'nın denizaltı faaliyetleriyle doğrudan ilgisi olmayan çıkarlarını bile koruması beklenen ana unsur olarak kabul edilmektedir. Son olarak, Putin'in Arktik'e kişisel olarak güçlü bir ilgisi olduğu gerçeğidir. Putin'in bu ilgisi sadece doğalgaz işine olan dikkatle sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda belirgin bir militarist yönelim de taşımaktadır. Putin'in bu militarist yaklaşımı, "sert güç" anlayışına olan sarsılmaz inancıyla şekillenmiştir (Baev, 2012, s. 6). Bu doğrultuda Rusya'nın Arktik'teki faaliyetleri uluslararası alanda dikkat çekmeye devam etmektedir.

4. Sonuç

Rusya'nın Arktik Bölgesi'ndeki politikaları, hem ekonomik hem de stratejik hedeflerin bir arada yürütüldüğü, küresel rekabetin merkezinde yer alan karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu çalışmada ortaya konulan bulgular, Rusya'nın Arktik'teki enerji kaynaklarını keşfetme ve kullanma çabalarının yanı sıra, bölgedeki askeri varlığını artırma stratejilerinin, ulusal güvenlik ve uluslararası iş birliği açısından ne denli kritik olduğunu göstermektedir. Artan küresel ilgi ve rekabet, Arktik Bölgesi'nin yalnızca ekonomik fırsatları değil, aynı zamanda bölgesel istikrarı da etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Rusya'nın askeri ve diplomatik adımlarını dikkatli bir şekilde dengelemesi, Arktik'teki jeopolitik dengenin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.

Rusya, Arktik Bölgesi'ndeki büyük petrol, doğal gaz ve mineral rezervlerini keşfetmek ve çıkarmak için kapsamlı projeler yürütmektedir. Enerji alanında bölgedeki önemli yatırımlarını artırmış ve yeni sondaj faaliyetlerine başlamıştır. Bu projeler Rusya'nın enerji ihracatını artırma ve küresel enerji pazarında etkisini sürdürme amacını taşımaktadır. Kuzey Deniz Rotası'nın geliştirilmesine büyük önem veren Rusya, bu rotayı kullanarak ticareti artırmayı ve ekonomik faydalar sağlamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda buz kırıcı filolarını genişletmekte ve deniz altyapısını modernize etmektedir. Ayrıca Arktik'teki askeri varlığını artırmak ve bölgedeki egemenliğini pekiştirmek için çeşitli askeri yatırımlar yapmaktadır. Yeni askeri üsler inşa edilmekte, mevcut üsler modernize edilmekte ve askeri tatbikatlar düzenlenmektedir. Bu adımlar Rusya'nın Arktik'teki stratejik avantajını koruma ve olası tehditlere karşı hazırlıklı olma amacını taşımaktadır. Uluslararası platformlarda aktif rol oynayan Rusya, Arktik Konseyi gibi kurumlarda bölgedeki iş birliğini teşvik etmektedir. Bu diplomatik çabalar, bölgesel istikrarı sağlama ve ortak çıkarları koruma amacına yöneliktir.

Rusya, Arktik Bölgesi'nde askeri varlığını güçlendirme çabalarını uzun süredir sürdürmektedir. Ancak Şubat 2022'de başlayan Ukrayna Savaşı, Rusya'nın bölgedeki askeri gücünde bir azalmaya neden olmuştur. Arktik'teki kuvvetlerin bir kısmı Ukrayna cephesine kaydırılmış ve bölgedeki askeri varlık Soğuk Savaş dönemine kıyasla daha sınırlı hale gelmiştir. Buna rağmen Rusya'nın Arktik'teki stratejik konumu ve bu bölgedeki egemenlik iddiaları büyük önem taşımaya devam etmektedir. Özellikle Arktik'in yarısından fazlasının Rus egemenlik alanında bulunması, Moskova'nın bölgeyi ulusal güvenliğinin bir parçası olarak gördüğünü ve gelecekte bu askeri varlığın giderek daha da artırılabilceğini göstermektedir.

Rusya'nın Arktik'teki enerji ve mineral kaynaklarını keşfetme ve çıkarma çabaları, bölgedeki ekonomik rekabeti artırmaktadır. Barents Denizi ve Arktik'teki enerji kaynaklarına erişim Rusya açısından kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle Rusya'nın Arktik politikası, askeri varlığını artırarak bölgenin savunulması gerekliliğine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda bölgedeki ulaşım, enerji ve askeri alanlarda altyapının modernizasyonu hedeflenmektedir. Bu durum diğer Arktik devletlerini de kendi kaynaklarını daha etkin bir şekilde kullanmaya teşvik etmektedir. Bölgedeki ekonomik faaliyetlerin artması, küresel enerji piyasasında yeni dinamikler oluşturma potansiyeline sahiptir. Rusya'nın askeri varlığını artırma politikaları ise Arktik Bölgesi'nde jeopolitik gerilimlere yol açmaktadır. Diğer Arktik devletleri ve NATO, Rusya'nın artan askeri varlığına karşılık olarak kendi askeri kapasitelerini artırmalarına neden olacaktır. Bu durum bölgenin askeri bir üs yığınına dönüşmesine ve dolayısıyla potansiyel çatışma riskinin artmasına neden olmaktadır.

Kuzey Deniz Rotası'nın geliştirilmesi, Asya ile Avrupa arasındaki deniz ticaretini önemli ölçüde etkilemektedir. Rusya, bu rotayı kullanarak transit gelirlerini artırmayı ve stratejik bir ticaret koridoru oluşturmayı hedeflemektedir. Bu gelişmeler küresel ticaret rotalarını yeniden şekillendirebilir ve ekonomik faydalar sağlayabilir. Ancak Rusya'nın Arktik politikaları, bölgedeki çevresel ve sosyal dinamikleri de etkilemektedir. Yoğun enerji ve madencilik faaliyetleri, çevresel riskleri artırmakta ve bölgedeki ekosistemi tehdit etmektedir. Ayrıca yerli halkların yaşam koşulları ve geleneksel geçim kaynakları da bu değişimlerden olumsuz etkilenmektedir. Rusya, bu zorluklarla başa çıkmak için sürdürülebilir kalkınma politikaları geliştirmek zorundadır.

Rusya'nın Arktik Konseyi ve diğer uluslararası platformlardaki aktif rolü, bölgedeki iş birliğini teşvik etmektedir. Ancak stratejik ve ekonomik rekabetin artması, uluslararası iş birliğini zorlaştırabilir ve yeni çatışmalara yol açabilir. Bu nedenle Rusya'nın diplomatik çabaları, bölgesel istikrarı koruma ve ortak çıkarları gözetme açısından kritik bir öneme sahiptir. Arktik'in jeopolitik önemi giderek artmakta ve bu durum Rusya için hem fırsatlar hem de tehditler oluşturmaktadır. Rusya, bölgedeki stratejik çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kapsamlı bir yaklaşım benimsemek zorundadır. Bu süreçte ekonomik kazançlar ve askeri modernizasyon politikaları ile çevresel ve sosyal sorumlulukların dengelenmesi önemlidir. Arktik Bölgesi'nde sürdürülebilir ve istikrarlı bir jeopolitik düzenin sağlanması, uluslararası iş birliği ve diplomatik çabaların etkinliğine bağlı olacaktır.

Kaynakça

- Aleksushin, G. V. (2023). The nuclear icebreaker fleet and its role in the economic development of the Northern Sea Route. *Arctic and North*, 53, 26-32. <http://doi.org/10.37482/issn2221-2698.2023.53.28>
- Arctic Centre (2024). *Arctic indigenous peoples*. University of Lapland. <https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples>.
- Arctic Portal (2016). *Arctic definitions combined*. <https://arcticportal.org/maps/download/arctic-definitions/2426-arctic-definitions>.
- Arctic Portal (2023). *Shipping routes in a global context*. <https://arcticportal.org/maps/download/maps-shipping/3304-shipping-routes-in-a-global-context>.
- Babahanoğlu, V. & Yacızı, E. M. (2024). Policies of Denmark towards the Arctic region. F. Güçyetmez & Dmello, J. R. (Eds.), *Arctic 8 policy: Reassessing international relations* içinde (s. 235-263). United Kingdom: Transnational Press London.
- Baev, P. (2012). Russia's Arctic policy and the northern fleet modernization. *IFRI Russia/NIS Center*, <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/ifriifribaev-arctique-eng-august2012.pdf>.

- Bohn, D. & Varnajot, A. (2021). A geopolitical outlook on Arcticification in Northern Europe: Insights from tourism, regional branding, and higher education institutions. L. Heininen, H. Exner-Pirot & J. Barnes (Eds.), *Arctic yearbook 2021: Defining and mapping the Arctic: Sovereignties, policies and perceptions* içinde (s. 279-292). Akureyri, Iceland: Arctic Portal.
- Bruun, J. M. & Medby, I. A. (2014). Theorising the thaw: Geopolitics in a changing Arctic. *Geography Compass*, 8(12), 915-929. <https://doi.org/10.1111/gec3.12189>
- Closson, S. (2017). Russian foreign policy in the Arctic: Balancing cooperation and competition. *Kennan Cable No: 24*, <https://www.wilsoncenter.org/publication/kennan-cable-no24-russian-foreign-policy-the-arctic-balancing-cooperation-and>.
- Cohen, A. (2011). Russia in the Arctic: Challenges to U.S. energy and geopolitics in the high north. S. J. Blank (Ed.), *Russia in the Arctic* içinde (s. 1-42). Carlisle: US Army War College Press.
- Coninx, M. A., Arnauts, F., & Mattelaer, A. (2022). The future of the Arctic region: what is at stake for Belgium?. *Egmont Royal Institute for International Relations*, Egmont Institute European Policy Brief, 74, 1-6.
- CSIS Research and Analysis (2023). *CSIS Europe, Russia, & Eurasia Program*, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-01/figure2_webready.png?VersionId=xWWHbQ3fJQMOMU820PbYmDcIBqaNMkz.
- Dittmer, J., Moisiso, S., Ingram, A. & Dodds, K. (2011). Have you heard the one about the disappearing ice? Recasting Arctic geopolitics. *Political Geography*, 30(4), 202-214. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2011.04.002>
- Dodds, K. (2013). The ilulissat declaration (2008): The Arctic states, "law of the sea," and Arctic Ocean. *SAIS Review of International Affairs*, 33(2), 45-55.
- Dodds, K., Kuus, M. & Sharp, J. (2013). Introduction: Geopolitics and its critics. K. Dodds, M. Kuus, & J. Sharp (Eds.), *The Ashgate research companion to critical geopolitics* içinde (s. 1-18). Farnham: Ashgate.
- Drewniak, M., Dalaklis, D., Kitada, M., Ölçer, A., & Ballini, F. (2018). Geopolitics of Arctic shipping: The state of icebreakers and future needs. *Polar Geography*, 41(2), 107-125. <https://doi.org/10.1080/1088937X.2018.1455756>
- Evengård, B., Paasche, Ø, & Larsen, J. N. (2015). Paths to the new Arctic. B. Evengård, J. N. Larsen & Ø. Paasche (Eds.), *The new Arctic* içinde (pp. 1-6). Switzerland: Springer International Publishing. <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-17602-4>
- Furuichi, M. & Otsuka, N. (2012). Effects of the Arctic Sea routes (NSR and NWP) navigability on port industry. *Port Planning and Development Committee (PPDC) & International Association of Ports and Harbors (IAPH)*, https://www.iaphworldports.org/n-iaph/wp-content/uploads/2020/11/20130530_IAPH_NSR_Report1.pdf.
- Gautier, D. L., Bird, K. J., Charpentier, R. R., Grantz, A., Houseknecht, D. W., Klett, T. R., Moore, T. E., Pitman, J. K., Schenk, C. J., Schuenemeyer, J. H., Sørensen, K., Tennyson, M. E., Valin, Z. C. & Wandrey, C. Z. (2009). Assessment of Undiscovered Oil and Gas in the Arctic. *Science*, 324(5931), 1175-1179. <https://doi.org/10.1126/science.1169467>
- Geber, N. (2015). Russia's Arctic policy: Objectives and prospects. *The Journal of Public and International Affairs (JPIA)*, 1, 27-43.
- Heininen, L. (2018) Arctic Geopolitics from classical to critical approach - importance of immaterial factors. *Geography, Environment, Sustainability*, 11(1), 171-186. <https://doi.org/10.24057/2071-9388-2018-11-1-171-186>
- Heininen, L., Sergunin, A. & Yarovoy, G. (2014). Russian strategies in the Arctic: Avoiding a new cold war. Moscow: Valdai Discussion Club.
- Helle, I., Mäkinen, J., Nevalainen, M., Afenyo, M. & Vanhatalo, J. (2020). Impacts of oil spills on Arctic marine ecosystems: A quantitative and probabilistic risk assessment perspective. *Environmental Science & Technology*, 54(4), 2112-2121. <https://doi.org/10.1021/acs.est.9b07086>
- Klimenko, E. (2016). Russia's Arctic Security Policy: Still Quiet in the High North?. *SIPRI Policy Paper No. 45*, <https://www.sipri.org/sites/default/files/SIPRIPP45.pdf>.
- Klimenko, E. (2019). The geopolitics of a changing Arctic. *SIPRI Background Paper*, https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-12/sipribp1912_geopolitics_in_the_arctic.pdf.
- Koshkin, V. A. (2022). Delimitation of the continental shelf in the central Arctic Ocean: Is it possible nowadays?. *Arctic Review on Law and Politics*, 13, 393-406. <http://dx.doi.org/10.23865/arctic.v13.3771>
- Kullerud, L. & Liss, P. (2015). Foreword. B. Evengård, J. N. Larsen & Ø. Paasche (Eds.), *The new Arctic* içinde (s. v-vi). Switzerland: Springer International Publishing.
- Meade, J. R. (2020). Russia's new Arctic policy 2035: Implications for great power tension over the Northern Sea Route. *INSIGHT Sharing Academic Research*, <https://ni-u.edu/wp->

- content/uploads/2023/11/NIUShort_07212020_DNI202201735_IceRusha.pdf.
- Mushtaq, S., Sharif, U. & Fatima, R. (2023). Strategic opportunity, security dilemma and the interplay of interests: Russia, China and the US in the Arctic region since 2014. *Margalla Papers*, 27(1), 67-81. <https://doi.org/10.54690/margallapapers.27.1.152>
- Paul, M., & Swistek, G. (2022). *Russia in the Arctic: Development plans, military potential, and conflict prevention*. SWP Research Paper 3. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik German Institute for International and Security Affairs. <https://doi.org/10.18449/2022RP03>
- Peimani, H. (2013). Introduction. H. Peimani (Ed.), *Energy, security and geopolitics in the arctic: Challenges and opportunities in the 21st century* içinde (s. 1-22). London: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.
- President of Russia (2023). *Changes to basic principles of state policy in the Arctic until 2035*. <http://en.kremlin.ru/acts/news/70570>.
- Raikov, Y.A. (2022). Russia and the United States in the Arctic: From competition to confrontation. *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 92(2), 148-154. <https://doi.org/10.1134/S101933162208010X>
- Raimondi, P. P. (2024). *The role of the Arctic in Russia's energy strategy*. Rome: Istituto Affari Internazionali (IAI).
- Sacks, B. J. & Abel, K. V. (2022). How the Russian invasion of Ukraine may impact the Arctic. *RAND Corporation*, <https://www.rand.org/pubs/commentary/2022/08/how-the-russian-invasion-of-ukraine-may-impact-the.html>.
- Sheehan, M. (2005). *International security, an analytical survey*. Boulder: Lynne Rienner.
- Spence, J., Alexander, E., Rødven, R. & Harriger, S. (2023). What makes the Arctic and its governance exceptional? Stories of geopolitics, environments and homelands. L. Heininen, J. Barnes & H. Exner-Pirot (Eds.), *Arctic yearbook 2023: Arctic indigenous peoples: Climate, science, knowledge and governance* içinde (s. 387-403). Akureyri, Iceland: Arctic Portal.
- USGS (2008). Circum-Arctic resource appraisal: Estimates of undiscovered oil and gas north of the Arctic circle. *U.S. Geological Survey*, <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>.
- Vázquez, G. (2023). *2022 Russian maritime doctrine: Implications for NATO & the Future of great power competition in the Arctic*. The Arctic Institute, <https://www.thearcticinstitute.org/2022-russian-maritime-doctrine-implications-nato-future-great-power-competition-arctic/>.
- Wall, C. & Wegge, N. (2023). *The Russian Arctic threat: Consequences of the Ukraine war*. CSIS Brief, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-01/230125_Wall_RussianArcticThreat_0.pdf?VersionId=e8h73TdoOUjdJO3Y4nOTc4v5YRmpoZad.
- Wegge, N., & Keil, K. (2018). Between classical and critical geopolitics in a changing Arctic. *Polar Geography*, 41(2), 87-106. <https://doi.org/10.1080/1088937X.2018.1455755>
- Wezeman, S. T. (2016). *Military capabilities in the arctic: A new cold war in the high north?*. SIPRI Background Paper, <https://www.sipri.org/sites/default/files/Military-capabilities-in-the-Arctic.pdf>.
- Young, O. R. (1992). *Arctic politics: Conflict and cooperation in the circumpolar North*. Dartmouth College: University Press of New England.